

Fågelrapport 2022

Ulricehamns kommun

Knappt har bläcket hunnit torka sedan förra årets årsrapport avslutades, känns det som. Ett år går ju så rasande fort, nuförtiden. I takt med att antalet fågelrapporter på Artportalen (Ap), som i vanlig ordning utgör grunden till denna rapport, ökar år efter år blir det samtidigt allt trögare att ta sig igenom och vaska fram ett koncentrat av ett helt fågelår. Jag försöker i år också, men först lite statistik, som vanligt.

Antalet rapporter på Ap ökade visserligen jämfört med föregående år, och stannade nu på nästan 26.300 st, men ökningstakten har dämpats något. Ofta döljer sig mer än en observatör bakom varje rapport, så siffrorna berättar inte allt. Antalet rapportörer blev dock lite färre detta år och stannade vid 212 (244 st 2021) och som alltid utgör en betydande andel av dessa, personer som bara tillfälligt besöker och rapporterar fåglar från kommunen. Av totalantalet är det bara 87 st som har rapporterat minst 10 arter under året och 57 st bidrog med en art/st. Påpekas bör också att siffran 212 inte inkluderar antalet (med)observatörer som saknar konto på Ap.

Antalet observerade fågelarter blev 1 färre än förra året och stannade vid 201 st. Cirka 200 arter blir det varje år och det tycks vara svårt att få till några dramatiska förändringar (färre vill vi förstås inte se...). Totalt har det rapporterats 262 arter från kommunen på Ap (som ändå inte är komplett), så potential finns! Ungefär en ny art har tillkommit per år under de senaste tio åren, men 2022 blev det ingen. Men året blev väl rätt bra ändå, vilket vi ska se av följande månadsvisa genomgång.

JANUARI

Årsskiftet passerades i mildväder och snöfattighet, medan is fanns på sjöarna inkl större delen av Åsunden. Här blåste isen delvis bort rätt snart med stora öppna vattenytor som följd, men vintern gjorde strax återtåg, med både frusna vatten och snötäcke.

Åtminstone då och då. Mina anteckningar under januari-februari förtäljer återkommande "nyisen bortblåst på sjön" (Åsunden), "nästan all is borta på Yttre Åsunden", "hela Mogden isbelagd", "ymnigt snöfall", "25 cm snö på Komosse" (11.1), "övervägande barmark igen", "ingen snö på gåsåkrarna i Marbäck", m.a.o. rätt växlande och mest vinter var det i höjdlägen i öster. Och temperaturen hade slagsmål om graderna med ofta minus på nätterna och plus på dagarna. Stormen "Malik" drog in över Sverige natten den 30.1, men såvitt jag vet satte den inga spår i fågelvärlden hos oss. Fast kanske, se längre fram i årsberättelsen.

Med slikt "vinterväder" är det inte så konstigt att många fåglar dröjde sig kvar från föregående höst och en hel del återvände redan i februari. Men vi har ju blivit vana vid detta under senare år, i klimatförändringarnas tidevarv.

Sålunda, på årets första dag, då 52 årsarter bockades av, finns t ex **tornfalk**, **rödhake**, **rödvingetrast** (flera observationer och från mitten av februari var de kanske återvändare), **stare**, **bofink** och **ringduva** (ett flertal övervintrade uppenbarligen i staden) med i listan, och under de närmast följande dagarna sågs även **forsärla**, **råka** (den 4:e och sedan vårfåglar från den 11 feb), **röd glada**, **gråhäger** och **brunand** (en hona i Gärdsjön, antagligen samma från 19 jan till mitten av april), alla bland de arter som "förr" befann sig längre söderut så här års. **Forsärlan** var "förstås" den vid stadens reningsverk och den sågs fram till 10 mars och bara några dagar senare började de nyanlända forsärlorna dyka upp här och var.

Utöver rödvingetrastarna fanns även många **björktrastar** (som rödvingarna ofta lierar sig med) kvar hela vintern, som mest sågs 250 den 4:e.

Förvisso härdiga arter, men ovanliga här ändå, var **havstrut** i norra Åsunden den 3:e, en **pilgrimsfalk** vid Näsboholm den 8:e (och fr.o.m. 22 feb rätt många observationer i kommunen under resten av året), **vitkindad gås** den 25:e (fr.o.m. slutet av mars många observationer, men inga större antal som det vissa år blir under vårsträcket kring mitten av maj).

En **smådopping** sågs i Gärdsjön den 28:e (mer om denna art senare). Två av årets få **tallbitar** sågs äta bär i en häck i Rånnaväg den 2:e och de får kanske räknas som månades rariteter.

Någon raritet är ju inte **grönsiskan**, vanlig fågelbordsart så här års, men uppträdandet varierar mycket mellan åren. Många flockar sågs under vintern, ofta födosökande i alar. Största antalet noterades i Varnum den 5:e, då omkring 1.000 ex sågs.

Månaden avslutades med den årliga fågelbordsräkningen "**Vinterfåglar Inpå Knuten**", den 17:e i ordningen. I landet som helhet deltog 19.342 fågelmatningar och återigen korades talgoxen till vinnare som den talrikaste fågeln och blåmesen kom på andra plats. Totalt så räknades drygt 995.000 individer! Om vi håller oss till vår kommun ser vi att 71 rapportörer rapporterade från 74 matningar, totalt 3.896 individer av 41 arter. Och ja, guld och silver gick till de två mesarna även här!

De två sista arterna på januarilistan blev **tjäder** och **orre** den 29:e och antalet årsarter var nu 77 (orren blev sista januariart även året innan, men då på plats 95!).

FEBRUARI

Den andra av årets obsar av **tallbit** gjordes på Komosse den 7 feb, då 15 ex sågs äta granfrön nära parkeringen. Det blev hela skörden detta år, men så är den heller ej årlig i kommunen. Vinterns två observationer får väl betraktas som resterna av den mindre invasion som var i södra Sverige under föregående höst. Inga rönnbär nu kvar för tallbitarna att äta.

Trots en hel del snö kring 10 feb infann sig de första **sånglärkorna** och **tofsviporna** den 9:e och den första **dubbeltrasten** redan dagen innan. Och redan den 6:e hade de första

skäggdoppingarna hittat öppet vatten i Åsunden, men det dröjde sedan en och en halv månad innan de kom i större antal. Lite snabbare var sånglärkorna och den 24:e rastade ca 250 på Bredgårdsgärde (årets största ansamling).

De första **bläs-** och **sädgässen** sågs även de den 7:e resp 9:e. Bläsgässen har ökat rejält under senare år och rastande/flyttande flockar på ett 50-tal sågs vid tre tillfällen och de ses gärna på lokaler där andra gäss rastar, merparten i feb-början av april. En eftersläntare sågs i Gärdsjön i maj och kanske samma i Fänneslundasjön 19 maj. Från hösten endast en rapport om tre sträckande vid Ruggeboviken 1 okt. Sädgäsen är betydligt sparsammare, särskilt som rastare bland övriga gäss (verkar vara mera skygg), och här är det istället hösten som dominerar. Som mest 70 sträckande den 7 dec.

Kungsfiskaren är en juvel som alla vill se. Den 10:e sågs den första i Varnum och därefter gjordes 16 observationer väl spridda under året, den sista vid Fästeredssund den 11 dec. Väl spridda är också fyndlokalerna, men alla vid Ätrans och Viskans vattensystem och tillflöden (lite udda var en vid Mossabyggetdammen i Knätte, men det är här inte långt till Ätran). Inga indikationer på någon häckning.

Den första **ljungpiparen** siktades på Hössna mader den 13:e, som vanligt här skulle man kunna säga. Åtminstone så de senaste tio åren, och ofta är de bland de allra första i Västergötland, t ex detta år.

Tranan blev också en februariart och sågs dagen därpå (14:e) - en ensam fågel på Bredgårdsgärde. Tidig var även en **hornuggla** som hördes i Äfärd 27 feb - 22 mars samt i Härna den 23 mars, men sedan var det helt tyst. Inga observationer under häckningstid och således inga ungar hörda, vilket antyder dålig gnagartillgång. En lite udda obs gjordes vid Ek, nära Bjättlunda, den 3 oktober, då en hornuggla fångades av en övervakningskamera i trädgården!

Skogsduvan är ingen vanlig art hos oss och de flesta observationer görs under tidig vår och höst, då gärna i flyttande flockar av ringduva. Den första siktades på Bredgårdsgärde den 28:e. Fynd under häckningstid är ovanliga, men en sjöng på Korpeboberg i Marbäck den 8 maj och en sågs vid Vrångestorp i Grönahög den 14 juni.

Ugglelyssning hör ju senvinter och våren till, men resultatet detta år blev klint, antagligen för att smågnagartillgången var dålig. Utöver **hornugglorna** ovan, spelade ett flertal **kattugglor** och fem **sparvugglor** (men ingen på Getaryggen, som har varit en pålitlig lokal i årtionden) och sedan fyra observationer under hösten. Däremot inte en enda **pärluggla** under hela året (utebliven rapport har inte hänt sedan 2004)!

MARS

Idag kan man nog påstå att februari är en vårmånad lika mycket som en vintermånad. Vårarterna infinner sig så snart vintern tappar kontrollen och så har det varit i många år nu. En uppväxling blir det ändå i mars även om bakslagets tid inte är förbi. Den 5:e antecknade jag "nu is över hela Åsunden" och en kallperiod innebar is på även övriga sjöar. Råkar öppnas och fryser, men först efter tre veckor var i alla fall Åsunden helt isfri.

En snöfattig månad. Kalla nätter, men ibland tvåsiffrigt på plussidan dagtid innebar välkomnande marker för nya flyttfåglar.

Den första **skratmåsen** såg den 2:e, **morkulla** och **sävspurv** den 10:e och snart **kricka**, **blåsand**, **satterand** och **stjärtand**. **Blå kärnhök** och **fjällvråk** noterades den 12:e. De båda norrlandsrovfåglarna ses normalt bara under flyttningen vår och höst. Bara tre fjällvråkar under vårflytten, men 24 under hösten (varav 1/3 två dagar på Komosse). Blåhöken var lite sparsammare med två obsar under våren och ett 15-tal under hösten, varav en redan den 8 augusti - en hane vid Timmele flygplats. I regel ses honor/honfärgade/1K, bara två gamla hanar under året.

Vidare noterades den första **enkelbeckasinen** den 13:e och den 15:e sågs **järnsparv**, **taltrast** och **skogsnäppa**. **Trädlärkan** sjöng på Rönnåsens industriområde redan den 16:e och upp till fem fåglar sågs sedan fram till 9 juli och därtill 4 fåglar på lokalen 30 september (kanske andra, rastande fåglar?). Någon häckning kunde aldrig fastställas (vilket gjordes förra året). Under häckningstid noterades sjungande fåglar tillfälligt även kring lärkträskogen norr Bredgården, Marbäck samt på hyggesområdet sydost Lundby, Trädet. Under hösten noterades flera sträckande/rastande, bl a 5 ex i Hössna den 14 oktober.

Snösparven tycks bli allt ovanligare. En hane rastade på Bredgårdsgårde den 17:e och därefter gjordes bara fyra observationer under hela året, tre av dem i Marbäcks-området (sista den 5 dec) och en vid Långegrund, Yttre Åsunden 1 nov.

Månaden fyllde på med nya vårfåglar. Rätt tidiga var **storlom** (18:e) och **smålom** (20:e) i Åsunden, redan innan all is hade försvunnit. Årets första **ägretthäger** sträckte förbi Marbäck den 19:e och därefter skulle det bli en stor mängd rapporter ända fram till Julafton! Alla observationer förutom två (i Sämsjön och Mogden) gjordes vid Åsunden - Yttre Åsunden (som mest 3 ex på den senare lokalen). Arten fortsätter sin expansion i Sverige och 2022 konstaterades den första häckningen i Västergötland (1 par med ungar i Hornborgasjön, där f.ö. som mest 161 ägretter noterades 15 september!).

De första **gransångarna** sjöng den 24:e, i Villastaden och vid Mogden, och skulle sedan följas av ytterligare 260 rapporter om gransångare under året, varav en stor andel sjungande under häckningstid. Ingen häckning är dock rapporterad, vilket heller inte är så lätt att fastställa, men rimligen häckar ganska många par nu. Expansionen hos denna art håller i sig!

Andra efterlängtade vårfåglar är förstas **sädesärlan** som siktades den 27:e, då även den första **svarta rödstjärten** dök upp, och **storspoven** som drillade på Hössna mader månadens sista dag. Ett ovanligt stort antal sågs senare vid Sjögården, Tolken, där en sträckande flock om 65 ex räknades den 13 april.

Till marsfåglar får vi även räkna två tidiga **strandskator** vid Tolken den 18:e, en **silltrut** på isen utanför Sturebadet den 24:e och **vattenrall** i Gärdsjön den 27:e. Just Gärdsjön, med många observationer av vattenrall, är en säker lokal för denna art, som mestadels röjer sin närvaro enbart genom läten (kontaktläten och sång). Observationer finns också

från flera andra småvatten med mycket vegetation. Vid Prången kunde man dessutom med lite tur få se en vattenrall födosöka i vasskanten under hösten. **Fiskgjusen** anlände den 30:e. En snäv period kring månadsskiftet mars/april är typisk ankomsttid för denna art.

APRIL

Naturligtvis blev det aprilväder med flera dagar med snöbyar den första tiden, men snön blev inte liggande så länge. Det blev också många nätter med frostgrader under hela månaden. Lite trögt, men fåglarna kom ändå.

Vi börjar med en **ejderhane** på avvägar den 4:e. Den upptäcktes utanför Prången men drog sig sedan söderut och sågs senast simmande söderut förbi Tunneln. Det blev årets enda ejder, en art som inte är riktigt årlig i kommunen.

Den första **bruna kärrhöken** sågs den 9:e, snart följd av **svarthakedopping** och **stenskvätta**. En ensam **spetsbergsgås** höll till med grågäss i Härnasjöarna flera dagar i mitten av månaden. Detta blev den enda vårobsen. Under hösten noterades sedan 8 sträckande på Hössna mader den 30 sept och 16 rastande vid Örsjö, Härna den 13 nov.

Vill man se **ringtrast** i kommunen så har man i regel tre aprilveckor på sig (under hösten finns totalt bara två observationer, någonsin, registrerade på Ap). Förra året sågs ovanligt många, medan det i år blev ovanligt få. Åtminstone fyra ex på Hössna mader 12-17:e och därutöver en enda på Bredgårdsgärde den 14:e.

Den första av vårens två **stenfalkar** sågs den 13:e, medan det under hösten observerades nio. De jagar gärna småfåglar på åkermarker som Hössna mader och Bredgårdsgärde och inte sällan sätter de sig öppet på marken mellan jaktförsöken. Nästa rovfågel på våren är **brun glada** samma dag, men läs mer om denna längre fram!

Nu är våren i högform och om vi hoppar över den första **småskraken**, **skedanden** och **drillsnäppan**, så hamnar vi på en utfärgad hane **stäpphök**, som sträckte norrut på Knätte mader den 15:e. Flera skådare hade turen att vara på rätt plats för att få se denna. Det här var blott den tredje stäpphöken i kommunen, men ytterligare några kandidater har rapporterats (honor och ungfåglar är svårbestämda och förväxlingsarter finns ju).

Dagen därpå var det dags för den sällsyntaste bland våra doppingar. En **svarthalsad dopping** sågs i Mogden den 16:e och senare en i samma sjö den 27 maj! Tio observationer finns under 2000-talet (ses ungefär vartannat år) och dessförinnan åtminstone två.

Nu börjar det anlända lite fler insektsätare - **svartvit flugsnappare** den 17:e (tangerat fenologirekord på denna), så strax **lövsångare**, **hussvala**, **trädpiplärka**, **buskskvätta**, **rödstjärt** och **ladusvala** bland de vanliga och även dessa rätt tidiga.

Vid Lönerns sydända finns ett stort våtmarksområde som ibland avlyssnas efter nattsjungande fåglar lite längre fram på våren. Ett stopp här den 19:e uppdagade en spelande **småfläckig sumphöna**, först en och efter ett par dagar var de två (hördes 19-22:e) och det blev årets enda observationer av denna sällsynta sumphöna. Den är inte årlig i kommunen.

Den första **göktytan** noterades den 21:e och trots att det är en art på frammarsch så ses/hörs inte särskilt många och konstaterade häckningar är få. Bland vanligare ankommande den sista tiodagarsperioden var **svarthätta**, **backsvala** (mer om denna längre fram), **gulärta** (se mer längre fram), **ärtsångare** och så **fisktärna** på månadens sista dag.

Av ovanligare slag kan nämnas **sjöorre** och **gravand**, båda arter den 25:e. De första sjöorrarna var nattsträckare, som man kan höra vid denna tid och en bit in i maj. Det är fåglar som lyfter från västerhavet när det mörknar och sedan tvärrar landet mot Östersjön. Bästa tid är 22:30 - midnatt. Flockar noterades under fyra kvällar. Rastande sjöorrar sågs sedan enbart under hösten (okt-nov), i Sämsjön, Åsunden och Yttre Åsunden, varav största antal 21 ex i Ruggeboviken. Gravänderna var två 2K-fåglar (ettåringar) som rastade vid Prången och de blev årets enda. Ses ungefär vartannat år.

Ett udda fynd var en **tretåig mås** som hittades död i beteshagen ovanför badplatsen i Marbäck den 28:e. Den hade varit död ett bra tag, var uräten och torr samt saknade huvud. Hur kom den dit och hur dog den? Förmodligen dog den inte riktigt på plats, nära en stig, och borde i så fall hittats tidigare. Det är väl känt att många inlandsfynd av denna marina art görs i samband med västliga stormar. Och det är här som kanske stormen "Malik" den 30 januari kommer in i bilden. Självfallet vet vi inte, men det är tänkbart att stormen förde med sig måsen in i landet. Lite märkligt är att detta är åtminstone tredje gången som en tretåig mås hittas död i Marbäck, men bara en i livet! Endast en handfull rapporter i kommunen på Ap, men fler opublicerade finns.

MAJ

Enstaka frostnätter även nu, men drägliga temperaturer dagtid, ibland gott och väl rumstemperatur. Gott nog för insektsätarna att fortsatt ankomma - **grön-**, **rör-**, **törn-**, **säv-** och **trädgårdssångare** samt **gök**, **grå flugsnappare** och **lärkfalk** (som äter både fågel och mindre flygfän...) kom under de första åtta dagarna.

Den första **småspoven** hördes på Hössna mader den 3:e och sedan följde ytterligare tre observationer, vid Marbäck badplats den 7:e och 9:e med som mest 10 ex samt 4 ex vid Sjögården, Tolken den 14:e. Inga höstobsar i år.

I Yttre Åsunden tutade en **rördrom** 4-12:e och av rapporterna att döma hördes den från både Ulricehamns och Borås/Tranemo kommuner, men hade redan tidigare (29.4) hörts av lokalboende. Dessutom tutade en rördrom vid piren i Sämsjön den 19:e. Två observationer detta år ska jämföras med totalt 8 under alla tidigare år under 2000-talet, senast 2018.

Gråhakedoppingen är fortsatt en raritet i kommunen, trots några häckningar och försök därtill. En ensam gråhake höll till i Lundby damm under några veckor fr.o.m. den 5:e. Sak samma 2021, men 2020 häckade ett par och fick ut ungar och året innan fanns också ett par på plats, men någon lyckad häckning kunde ej konstateras. En gråhake sågs också tillfälligt i Viesjön, den 10 juli, där 1-2 par fanns under några år (2010-18) och häckade och fick fram åtminstone en unge 2014.

Den tyvärr fortsatt ovanliga **årtan** sågs i Åsunden (1 hane) och i Yttre Åsunden (2 hanar) den 8-13:e. Årtan är nätt och jämt årlig i kommunen.

Den likaledes sporadiska **svärtan** sågs vid tre tillfällen, alla i Åsunden. En hane i Marbäcksviken den 14:e och sedan blir det ett hopp till Ruggeboviken i oktober. Svärter ses de flesta år och ibland i lite större antal, merparten i maj vid dåligt flygväder nattetid. En märklig dag med uselt väder blev den 19 juli 2009, då fyra flockar om tillsammans 205 ex sträckte mot SV vid Ruggeboviken.

Tornseglaren är en bra mätsticka på vårens tidtabell. Hyggligt varmt och insekter i luften vill den ha och ankomstdatum varierar en del. I år blev det den 12:e, dagen innan den första **bivråken** (också insektsberoende, på sitt sätt) sågs. **Härmsångaren** blev något sen, den första sjöng den 14:e och det är oftast genom sången den uppmärksammas i lövverket. Den 18:e sågs den första **törnskatan** och nu återstår bara **kärmsångaren** bland de häckande arterna. Första strofen hördes den 21:e i Grovare.

Mosnäppa ser man inte så ofta, och inte alla år. Men en hördes locka vid Mossabyggetdammen den 21:e och på Långegrund rastade sedan en ungfågel 19 aug och två på samma plats tre dagar senare. Totalt 18 observationer under 2000-talet. Mossabyggetdammen är en god vadarlokal under våren och den 6:e räknades inte mindre än 63 **grönbenor** här.

Årets enda **alfågel** rastade i Åsunden den 22:e. Det var en hona som rörde sig över sjön, sågs först norr om Tvärön, flyttade sig till Alhammar och senare upp till Prången.

En hane **ängshök** fångades med kamera i Humla den 23:e, där den födosökte en stund för att sedan flyga sydväst. Lika ovanlig i kommunen som stäpphöken - fyra fynd tidigare varav en funnen död. Senaste obsen 2021.

Rosenfinken blir allt svårare att "hänga in". En sjöng i Varnum den 26:e och en annan i Hökerum den 29:e. Några stycken brukar det bli varje år, men det händer att vi blir utan också. Ett udda fynd blev en ungfågel, fotograferad vid gödseldammarna på Bredgårdsgårde den 24 augusti. Därutöver finns endast ett höstfynd rapporterat över huvud taget från kommunen - en vid Gärdsjön 12 aug 2017.

De två sista majdagarna spelade en **vaktel** på Bredgårdsgårde och under tiden 20-29 juni hördes sedan ytterligare 6 fåglar spela, en i Humla och de övriga kring Trädet. Ett bra år. De senast tio föregående åren varierade antalet mellan 0 och 6 ex.

Våtmarksinventeringen, en del i "**Övervakning av fåglarnas populationsutveckling**", på uppdrag av Naturvårdsverket fortsatte även i år, och den genomförs alltid i maj månad. Inventeringen genomförs med en liten arbetsinsats och avsikten är inte att inventera fågellivet utan att spåra långsiktiga förändringar.

Lokaler som ingått sedan 2015, med varierande kontinuitet, är: Mellsjön, Fänneslundasjön, Kastryd viltvatten (Fänneslunda), Gärdsjön, Sydmaden (Humla), Nordmaden (Humla), Lundby damm, Dammen Yttergården (Böne), Viesjön, Ruggeboviken, Haganäs (Yttre Åsunden), Mossabyggetdammen, Svensbo våtmark samt Hovs våtmark (Älmestad).

JUNI

Denna månad brukar vara den mest givande för nattsjungande fåglar. Det var med viss förväntan som örönen spändes mot Stora Kartamossen i Hössna, där **nattskärria** hade spelat de två senaste åren (efter att vi inte längre hade hört någon på Lundby hyggen i Trädet). Jo, nattskärran var tillbaka och 2 ex hördes. Därtill hördes en nattskärria på en ny lokal, vid Tittebo strax väster Mullsjö, men på "rätt" sida kommungränsen. Antagligen finns fler lokaler att upptäcka för den som ger sig ut om natten i lämpliga områden. Det är en expanderande art och i vår grannkommun Tranemo hördes nattskärria på inte mindre än 38 lokaler! Ut och lyssna!

Utöver de nämnda vaktlarna i juni spelade en **kornknarr** på Sydmaden i Humla den 20-28:e och en annan på åkrarna öster UBAB i Timmele 24-29:e. Bläddrar vi bakåt under tio år på denna art hittar vi 12 fynd, som mest 4 ex 2015, men ingen kornknarr under fem av dessa år.

Arter vi INTE fick höra detta år är gräshoppsångare och flodsångare, men de är heller inte vardagsmat hos oss. Inte heller fick vi höra någon hornugglekull, och bara två kattugglekullar rapporterade, detta gnagarfattiga år. Som väl är förgyller spelande morkullor, enkelbeckasiner, rör- säv- och kärrensångare nätterna.

Skräntärnan är ingen varje-år-art i kommunen, men i år sågs fem! Vid Sjögården i Tolken sågs en den 28:e och sedan två den 21 juli. Långt senare två vid Långegrund den 1 sept. Senast det begav sig var en sträckande vid Mellsjön i Varnum 2018.

Det känns ju lite trist att börja prata om höst redan i juni (med högsommarvärme den sista veckan), men vissa fåglar har redan gjort sitt denna häckningssäsong. Förutom några storspovar på väg noterades **svartsnäppa** vid Sjögården, Tolken den 28:e, en **myrspov** hona på samma plats och dag liksom tre **kärrensäppor**. Alla på språng mot sydligare nejder.

Nu är det halvtid 2022 och med vadarna vid Sjögården stannade årslistan på 184 arter, två färre än förra året.

Häckningar

Även i år gör vi ett litet stopp i kalendern och synar hur det gick för några av våra häckfåglar, men några av dessa är skyddsklassade, så uppgifterna blir därefter.

Kricka - egentligen ingen ovanlig and, men antalet konstaterade häckningar brukar vara få. En kull i Ruggeboviken och en i Gällstad reningsdammar är allt, men när ungarna har vuxit sig stora blir det genast svårare att avgöra om det rör sig om en kull eller äldre honor man ser.

Vigg - par har setts under häckningstid i lämplig häckningsbiotop, i Grovare viltvatten och i Mossabyggetdammen, men ingen häckning rapporterad.

Järpe - dessvärre inga häckningsuppgifter på ett par år nu, men "kärnområdet" skogarna öster Humla består (tre rapporter vår och höst).

[Rapphöna] - fortfarande "klamrad" (och hamnar därför utanför Ap's krysslista) därför att utsättningsprojektet i Nöre tycks ha svårt att bära frukt. Två resp fyra rapphönor rapporterade i mitten av augusti. Utsättning av nya kycklingar gick inte så bra detta år, då de flesta togs av räv i sina utsättningsburar.

Turkduva - som tidigare år är det Dalum och Blidsberg som hyser turkduvor och de tycks vara där året runt. Par och spelande fåglar har setts och hörts och även tre individer tillsammans antydande föryngring, men ingen häckning är belagd. Därutöver sågs en årsunge i Marbäck den 20 aug, men var den kom ifrån är det ingen som vet.

Rörhöna - det är först när ungar visar sig öppet som man får vetskap om att häckning har ägt rum, i regel i småvatten med rik vegetation. Så blev det i Hovs våtmark och i två olika dammar i Hällstad. Observationer/hörda på fler lokaler under häckningstid, bl a i Gärdsjön och spelande i Sverkestorpasjön. Kanske häckade de även någonstans i Prången (som 2021), där par sågs under häckningstid och fullvuxna ungar framåt höstkanten.

Smådopping - den enda kända häckningslokalen detta år är Svensbo våtmark i Tvärred, där 1 par fick ut 5 ungar (ytterligare en adult sågs där också). Observationer i Gärdsjön (under fem vårveckor) och i dammen vid Tågården i Hällstad fick aldrig häckningsstatus. Under hela hösten gjordes sedan många observationer, från juli till december, från Prången - Långegrund samt i Viesjön och Vinsarpssjön.

Svarthakedopping - 1 par häckade (1 unge) i dammen vid Tågården, Hällstad, 1 par i Mossabyggetdammen i Knätte (spel och bobygge, men ungar konstaterades ej) och 1 par (1 unge) i Flatasjön. Par sågs även tillfälligt vid andra potentiella häckningplatser (där häckning har skett tidigare) som Gällstad reningsdammar, Lundby damm. F.ö. finns många observationer under flyttningstid, i Mogden, Viesjön, Marbäcksviken samt Ruggeboviken - Fästeredssund - Yttre Åsunden.

Strandskata - förra året uppdagades en häckning på Lillön i Åsunden, men inga indikationer på någon sådan i år. Däremot sågs ett par med en unge som matades på en gräsmatta på Karlsnäs industriområde i Ulricehamn den 1 juli. Var häckningen hade

skett är dock inte känt, men strandskator har setts under hela våren mellan Prången och Marbäck. Som vanligt finns många observationer från Tolken samt några vid Sämsjön, Vegby, så fler häckande par kan nog finnas.

Ljungpipare - som vanligt är det bara från Äramossen och Komosse det finns indikationer om häckande fåglar. Det stannar dock vid ett mindre antal spelande/spelflygande fåglar, men hårdare häckningsbevis än så är svårt att få, särskilt på Komosse.

Mindre strandpipare - såsom under senare år är det Rönnåsens industriområde och "tippen" på Övreskog som hyser häckande par och fåglar ses röra sig mellan lokalerna. Den s.k. "strandpipartomten" på industriområdet är nu så igenvuxen med sly, så paret måste ha hittat en annan plats här. En liten unge sågs på två olika platser (men kanske samma fågel). På Övreskog sågs två lite större ungar i mitten av augusti, ev en andrakull/omhäckning. Ett par (tillfälligt ytterligare 1-2 ex) höll till i Marbäcksviken hela våren (obs 23 april-15 juni), men någon häckning kunde ej konstateras.

Storspov - är Komosse den sista utposten för storspoven i kommunen? Det är bara här man ännu kan räkna med att få se och höra några få spelflygande spovar under häckningstid, även om flyttande fåglar gärna stämmer upp med en drill de också. Från Åtradalen inte en enda rapport, men från Hössnadalen finns ganska många vårobservationer, bl a hördes spel och parning sågs, men inga indikationer på genomförd häckning.

Skrattmås - också i år har Hovs våtmark norr Älmestad de flesta häckande paren. Några hundra fanns där, många byggde bo och häckade, men inga siffror finns på antalet ungar. Vid Sjögården i Tolken sågs som mest ca 100 adulta tidigt under säsongen och ca 20 ungar i början av juli. Ett ensamt par ruvade på en sten i den sydvästra delen av Sämsjön.

Gråtruten ses väl ännu som en allmän art, trots att den sedan länge har fått skyddsklassbeteckningen "VU" (sårbar). Antalet häckande par hos oss har nog alltid varit få och så även i år. Två par häckade i Tolkens norra del, ett par i sydvästra delen av Mogden och ett par i Grosken. I Trehörningen fanns de (1-2 par) under häckningstid, och häckar gör de vissa år på en liten ö, men sannolikt ingen häckning detta år.

Storlom - en enda lyckad häckning har rapporterats, två ungar hos ett par i Trehörningen. Par under häckningstid har rapporterats från ytterligare minst sex sjöar, så ett mörkertal vad gäller häckningar finns förhoppningsvis.

Fiskgjuse - fem häckningar är kända, men ganska säkert finns några till. På en tidigare bemannad häckplats blåste en del av boet ned, så det blev ingen häckning i år.

Kungsörn - det är nu väl känt att en häckning i ett konstgjort bo, med en flygg unge som resultat, ägde rum någonstans inom Komosse Naturreservat, som delas av både vår och Tranemo kommun samt Småland. Lokal ej officiell. Ca 15 rapporter finns från kommunen från vinter till tidig vår samt under hösten okt-dec. Störst chans har man att

få se kungsörn på Komosse, där hälften av observationerna gjordes (av 1-2 ex). Ströobsar från Tokared, Åramossen, Redvägsborg (fångad av viltkamera), Skottek, Brunn, Romsås och Gärdsjön.

Brun kärrhök - en enda häckning är belagd, ett par fick 3 ungar på vingarna i en vassrik reningsdamm på Övreskog soptipp. Men med tanke på att det finns en mängd observationer under häckningstid, ofta födosökande, får man förmoda att fler häckningar finns. Ett par sågs exempelvis i Boanäsviken i Yttre Åsunden, men följdes inte upp. Vid Sjögården i Tolken sågs tre flygga ungfåglar under en tid i aug-sept och de hade kanske inte häckat så långt bort.

Röd glada - ökningen hos denna art fortsätter. Ca 430 registreringar på Ap (varav förstås många gällande samma individer) talar ett tydligt språk, med observationer under årets alla månader, och då kan man räkna med att inte alla observationer rapporteras längre pga att arten har blivit en alldaglig syn. Ändå inskränker sig antalet kända häckningar till en enda. Däremot finns många observationer av flygga årsungar, särskilt där de lockas av pågående slätter, så det bör nu finnas ett antal häckande par i kommunen. Många (gamla och unga) höll till på Hössna mader, fr a i senare delen av augusti - 19 ex räknades där som mest och det är kommunrekord!

Brun glada - även denna glada ökar vad gäller observationer och 45 registreringar finns på Ap (även här ofta gällande samma individer), tidsmässigt mellan 13 april och 21 september. För första gången någonsin häckade ett par, mellan Timmele och Dalum, och det var inte vilket par som helst. En av föräldrarna var ringmärkt och bar en satellitsändare på ryggen. Den kunde identifieras så som märkt i Spanien året innan, men vi har inte fått veta så mycket mer än så. Ringmärkarna har inte velat släppa ut särskilt mycket information, då den ingår i ett forskningsprojekt. Mer info kanske kommer så småningom. Vi vet inte ens könet i nuläget. Partnern var ej ringmärkt. De sågs ofta jaga över åkrarna i Nöre och gärna tillsammans med röda glador. Och så i augusti hade paret fått sällskap av en årsunge! Vi väntar nu med spänning på om föräldrarna ska återkomma för en ny säsong (den satellitmärkta är ju lätt att identifiera). Vi såg att familjen ibland tog höjd och drog bort till andra jaktmarker. Därför är det svårt att veta hemort för de rätt många observationer som gjordes från Älmestad och norrut eller Hössnadalen norrut till Böne mader (1 årsunge sågs på Hössna mader den 28 aug). Som tidigare år flera observationer i Varnum och även en på Bredgårdsgårde (inte från det häckande paret, konstaterades via foto).

Havsörn - även i år gick två par till häckning och paren fick en resp två ungar. Det tredje reviret verkade ej vara besatt. Örnar sågs även i ett fjärde område under häckningstid, men någon klarhet i aktiviteten där gick ej att få. Omkring 220 rapporter på Ap under året, väl spridda över kommunen, vittnar om att det inte är så svårt att få se en havsörn idag. Det finns plats för fler häckande par, men en svårighet är nog att hitta lämpliga träd (stora, gamla och tillräckligt ostörda).

Berguv - nej, tyvärr, såvitt gick att avgöra, så blev det ingen upprepning av fjolårets lyckade häckning hos vårt veterligen enda permanenta par. Inga mattiggande ungar

hördes. Inom ett andra område hördes hoande uv tillfälligt i februari samt i slutet av oktober (2 ex) och i slutet av november.

Tornfalk - en handfull häckande par i holk samt ett med enbart häckningsindicier, men fler häckplatser finns absolut. Antalet rapporter på Ap överstiger 150.

Lärkfalk - ingen häckplats rapporterad men "föda åt ungar" på en lokal och flygga ungar som matades på en annan. Ganska säkert finns revir på flera platser där observationer har gjorts (45 rapporter på Ap).

Backsvala - ingen uppföljning på de båda föregående årens inventering av häckplatser gjordes (det var ändå det andra året av inventeringen på riksnivå). Man kan ändå konstatera att kräftgången hos arten fortsätter - endast ett 40-tal rapporter på Ap. En handfull häckande par i Hössna nedlagda grustag resp matjordshögarna vid UBAB i Timmele är allt som har rapporterats. Många av de föregående två årens häckningslokaler har sannolikt ej besökts, så bilden är kanske inte lika nattsvart som siffrorna antyder.

Svart rödstjärt - även i år fanns permanenta revir inom de tre industriområdena Karlsnäs, Vist och UBAB i Timmele. På de två förstnämnda områdena sjöng två hanar vardera och vid UBAB en hane, där också två troliga ungfåglar sågs.

Gulärta - en enda häckning har konstaterats i kommunen, nämligen ett par som fick fram tre flygga ungar i en mager korn- och rågåker i Marbäcksviken. Detta är förstås den sydliga rasen, som häckar hos oss, men de allra flesta gulärtor som ses är av den nordliga rasen under flyttningen. Förhoppningsvis finns gulärtor kvar i gölsystemen på Komosse, men dessa är svåråtkomliga och sällan besökta.

JULI

Nu är det högsommar, periodvis ganska varmt, och det händer inte så mycket. Semestertid dessutom. Vattenståndet i våra större sjöar sjunker så smått. Tid dock för fler flyttande vadare från nordost, men inget passande väder för de där arktiska vadarflockarna. Ny för året är **spovsnäppa** (enda arttillskottet under månaden), tillsammans med fem **kärrensäppor**, den 21:e vid Sjögården, Tolken, där det nu finns lite vadarstrand. Här sågs framöver även **brushane** vid två tillfällen, **mindre strandpipare**, **rödbena**, många **gluttsnäppor** mm. förutom de redan nämnda skröntörnorna.

AUGUSTI

Fortsatt nedåt för vattenytan (en halvcentimeter/dygn) och efter några dagar gick det med hjälp av högskäftade stövlar ta sig ut på Långegrund, dock utan att finna någon större vadarstrand. Ännu.

Nya arter på vadarsidan blev **kustpipare**, 7 sträckande SV vid Ruggeboviken den 3:e och en på Långegrund den 16:e. Fler sågs sedan på de båda lokalerna under

september och oktober och sammanlagt blev det ett 25-tal, varav en del stannade flera dagar.

Ovanlig hos oss är **svarttärnan** och i regel är det äldre fåglar som ses. I år rastade som mest tre ungfåglar på stengrundet utanför Sjöbredared, Tolken den 10-16:e. Grundet blev aldrig så omfattande detta år, men tillräckligt för att dra till sig en del sjöfåglar, bl a fisktärnor och måsar. Ett 40-tal svarttärnor har setts i kommunen under 2000-talet, men den ses inte varje år.

Några större mängder sträckande tärnor sågs endast vid ett tillfälle, den 5:e då 55 ex, till råga på allt obestämda **fisk-/silvertärnor**, sträckte SV vid Långegrund. Några silvertärnor sågs över huvud taget inte detta år, de brukar i varje fall vara årliga och ibland i lite större antal.

En **blåhake** sågs i vegetationen på Långegrund den 17:e. Den hördes "smacka" och lockades fram med uppspelning av läte. Totalt har 18 ex setts under 2000-talet, varav flertalet under hösten. En sjungande vid Viskan i Varnum 27 maj 2000 sticker ut.

Fler vadare stod på tur. En **sandlöpare** rastade på Långegrund den 18:e och en annan vid Ruggeboviken den 28:e. Sällan sedd, bara tre fynd av fyra fåglar på dessa två lokaler, samt en i stora dammen på Övreskog sotipp, under 2000-talet. Några äldre fynd finns också.

Den 18:e sågs även årets enda **kustsnäppor**, 4 ungfåglar rastande i Ruggeboviken tillsammans med fyra spovsnäppor och några kärrsnäppor. **Spovsnäppa** sågs här även den 16:e och den 25:e.

Månades sista vadartillskott blev **småsnäppa**, 3 ex på Långegrund den 26:e och 1 ex där några dagar senare. I Ruggeboviken sågs sedan en ungfågel, kanske samma individ, vid fyra tillfällen den 4-10 september.

SEPTEMBER

Vattnet fortsätter att sina och mot slutet av månaden är det bara 25 cm kvar till det lägsta tillåtna (163 m.ö.h.) i Åsundensjöarna. Grunden växer till sig och det blir omfattande grund både på Långegrund och i Ruggeboviken. I mitten av oktober blir det som lägst, 163,16, för att sedan åter vända upp i berg-och-dalbana och mot årets slut landa på 163,34 m.ö.h. (fast här föreligger nog något mätfel för dagen därpå, 1 jan, var siffran 7 cm högre...).

September blev månaden för två ovanliga vadare. Den 14-15:e rastade en juvenil **dubbelbeckasin** på Hössna mader, på samma plats och datum som förra året 2021. Blott nio fynd totalt under 2000-talet, varav två vårfynd (en spelande).

Nästa vadare blev en sträckande **fjällpipare** i Varnum den 15:e. Blott två fynd tidigare i kommunen - 6 ex på Bredgårdsgårde 14 maj 2012 och 4 ex vid Varnums kyrka den 14 maj 2013.

Nästa årsart blev en **skärpiplärka**, som rastade en stund ute på Långegrund den 18:e. Sju år sedan sist som arten sågs i kommunen. Totalt ett 10-tal rapporter på Ap (men några äldre ej registrerade på Ap finns också).

Dvärgbeckasinen är nog inte så ovanlig hos oss under höststräcket, men den är svårsedd och kräver aktivt letande och är lättast att hitta då vattenståndet är lågt och goda rastplatser skapas. I år blev Prången "nr 1" med ett flertal observationer av upp till 5 ex från den 22 september till den 24 oktober. Sågs även i Marbäcksviken den 4:e och 8:e oktober.

Nästa hos oss rara art blev en ung **prutgås** som simmade bland änderna i Ruggeboviken från 29 september till den 8 oktober. Ses de flesta år, någon gång i lite större flockar. Samma dag rastade här två unga **strandskator** och de dröjde sig kvar ända till den 17 oktober, vilket är väldigt sent (fenologirekord med tio dagar).

Det blev några bra sträckdagar för **trana** i slutet av månaden och en bit in i oktober. Den 29:e räknades 3.360 från tornet i Ruggeboviken och 810 i Varnum. Men fler var kvar så den 9 oktober gav sig ännu fler iväg, då de räknades från flera platser i Ätradalen och Hössnadalen. En del lokaler ligger i linje, vilket gör det svårt att bedöma antalet, men det bör ha varit minst 4.000, kanske 5.000. Över Komosse sträckte sedan 1.400 den 11 oktober.

Även **ormvråken** passade på att lämna dessa trandagar med bra sträckväder. Den 29:e räknades 63 ex i Ruggeboviken och 55 ex i Humla den 9 oktober.

OKTOBER

Oktober-november brukar vara bra tid för rastande sjöfåglar i Ruggeboviken - Yttre Åsunden. Den talrikaste av änderna var **bläsand**, som i Yttre Åsunden nådde maxantalet 950 ex den 21 oktober. Ofta brukar det komma en köldknäpp med is som tränger bort dessa, men i år dröjde sig i alla fall ett 25-tal kvar i Ruggeboviken året ut. **Snatteranden** blir aldrig talrik, men ett 20-tal rastade som mest i Yttre Åsunden i november. Ganska många **viggjar** sågs under hela hösten och maxsiffran blev 60 ex vid några tillfällen. Höstens första **salskrakar** dök upp i mitten av oktober och blev som mest 32 den 2:e december i Yttre Åsunden. Även **sothönorna** var många och de rörde sig nog lite mellan Ruggeboviken - Fästeredssund - Yttre Åsunden, som mest var de ca 250 och många stannade året ut. Även **storskarvarna** var många och som mest räknades 120 i Yttre Åsunden. Dessa drar ofta iväg på fiskafänge till Åsunden via Fästeredssund.

Även svanarna var många i båda sjöarns och som mest räknades 160 **sångsvanar** och 55 **knölsvanar** under senhösten.

Andfåglar och sothöns verkar i stor utsträckning dra nytta av den nordamerikanska invasiva växten smal vattenpest, som har varit känd i fr. a. Yttre Åsunden sedan seklets början, vissa år i oerhörd mängd.

En sparsamt rapporterad art är **större korsnäbb**, lätt att förväxla med den vanligare mindre korsnäbben, och som sågs med 4 ex den 8:e och 2 ex dagen därpå i trakten av Humla - Blidsberg. Från Västsverige berördes av en betydande invasion från norr under hösten.

De första **vinterhämpplingarna** dök upp i mitten av månaden på Bredgårdsgårde och sedan gjordes åtskilliga observationer (delvis av samma fåglar) i detta område fram till 8 november, som mest räknades 36 ex. F.ö. inga observationer i övriga kommunen.

Årets sista **svarthätta** sågs i Marbäcksviken den 30:e, ganska sent alltså. Tidigare finns ett fynd i Blidsberg 29 okt - 1 nov 2006 samt ett i Marbäck 18 nov 2013 som senaste observationer.

NOVEMBER

Lite kyligare nu och den 21:e antecknade jag "ca 12 cm snö" hemmavid, men fem dagar senare var den borta.

Som vanligt var det gott om gäss på Bredgårdsgårde, där en bra flock med **vitkindade gäss** födosökte under en veckas tid, som mest räknades 86 ex.

Nu är vi snart vid årslistans slut och den näst sista arten blev en ung **bergand** (troligen hona) vid Prången. Den upptäcktes den 24:e (samtidigt sågs här både smådopping och en ägretthäger) och sågs senast den 14 december. Berganden genererade 36(!) rapporter på Ap, vilket antyder att den inte är så vanlig hos oss. Ett 20-tal tidigare rapporter på Ap under 2000-talet, men inte sedd varje år.

Tyvärr var det dåligt med rönnbär och även oxelbär i år. Inga stora flockar av sidensvansar eller trastar som kalasade på bär i träden. De sista **rödvingetrastarna** sågs den 14:e, medan en del **björktrastar** var kvar året ut. **Sidensvansarna** från norr dök upp redan 9 oktober, vid Lönern, och sedan sågs småflockar (som mest ett 80-tal) lite här och var, men flest i staden, året ut. Nämnas kan att det så rönnträdsrika Rönnåsens industriområde inte levde upp till förväntningarna. Vid en koll hittades bara ett enda träd med bär - av 111 planterade dito längs Rönnåsgatan!

Morkulla sågs i Blidsberg den 19:e och vid Brunnsnäs den 24:e samt en sen **tofsvipa** som rastade på Bredgårdsgårde den 27:e.

DECEMBER

Nu blev det snart bistrare tider med en del minusgrader, inte bara nattetid, isbildning och även lite snö då och då. Den 12:e hade isen lagt sig på Yttre Åsunden, så där försvann sjöfåglarna. I mitten av månaden blev det tillfälligt rejält kallt, nedåt 20 minusgrader visst, och en del isläggning av och till också på Åsunden, men mot slutet av året var det dock mestadels öppet vatten i vår största sjö.

Den 11:e rapporterades årets sista och 201:a art - en **mindre sångsvan**, som tillsammans med två vanliga sångsvanar flög norrut över Blidsberg.

En sen **enkelbeckasin** i Prången den 1:e och andra arter dröjde sig kvar framåt slutet av månaden, t ex **sädgås** (som mest 11 ex på Bredgårdsgårde), **snatterand**, **vigg**, **skäggdopping**, **röd glada**, **stare**, **rödhake**, **järnsparv** och **bofink**.

Ja, det var allt för denna gång. ALLT, och det som inte kom med, eller som har "missats" i denna genomgång, finns förstås att läsa på Artportalen, **Artportalen.se**

Denna fågelrapport finns även att läsa på Naturskyddsföreningens (UNF) hemsida **ulricehamn.naturskyddsforeningen.se** , även länkad från **ufg.se** , där även äldre rapporter fr.o.m. 2007 finns att läsa.

Via Fågelgruppens hemsida **ufg.se** är det lätt att nå den senaste veckans rapporter på Artportalen. Inlagda bilder likaså. På sidan finns diverse länkar, bl.a. till Artportalen, UNF, Gästboken och Fågelgruppens Facebook-sida. På UNF-sidan finns även en länk till Naturskyddsföreningens Facebook-sida samt Instagram.

Det finns även en "Band"-grupp, som man når via en app på telefonen (hämtas gratis där man hämtar appar). Via denna app får man färskt fågelnyheter och kan själv rapportera om man ser något som övriga kan vara intresserade av. Nu i början av februari är 144 fågelintresserade anslutna!

Viktigast av allt är dock att du rapporterar dina fågelobservationer på Artportalen, **Artportalen.se** ! Då kommer de till nytta även i framtiden, tillsammans med de över 67 miljoner(!) rapporter i landet som redan finns inlagda.

Ett nytt spännande fågelår är redan igång och våren står i farstun. Väl mött i fågelmarkerna 2023!

Fågelgruppen, februari 2023, gm
Jan Andersson
e-post: januhamn@telia.com
sms: 0705 55 149 39